

§ 3. istega zakona; a ta moč traja tudi še po završenem tem postopanju.

Naravno je, da bode po završenem postopanju vdeleženec prosil brez zamude odpisa po smislu § 13. leg. cit., in ta se mu dovoli ne glede na poznejšnje vpise in tudi tedaj, če je bilo zemljišče uže prodano na eksekutivni dražbi. Ako bi se pa zato nikdo ne brigal ter prošnje za odpis ne vložil, potem je pač jasno, da zaznamba ne more na veke biti v zemljiški knjigi; tedaj pa bode tabularno sodišče po smislu § 29. ukaza pravosodnega min. z dné 12. januarija 1871, šte. 5 drž. zak., s katerim se je izdalo navodilo v izvršitev obč. zemlj. knj. zakona, in z ozirom na določilo § 58. obč. zemlj. knj. zakona uradoma skrbelo za izbris te zaznambe.

Dokler se torej ta uradni izbris zaznambe ni izvršil, ostane zaznamba v moči in veljavi z učinkom omenjenim v zadnjem odstavku § 3. zakona z dne 6. febr. 1869, št. 18 drž. zak.; kajti samo tam, kjer je veljavi zaznambe v zakonu samem stavljen določen rok, kakor n. pr. v § 55., 58. obč. zemlj. knj. zakona, premine njena moč takoj, ko izteče ta rok; kjer pa ni takega določenega roka v zakonu, ondu velja in obdrži svojo moč zaznamba, dokler ni izbrisana, in za ta izbris mora skrbeti tabularno sodišče po smislu zgoraj navedenih določil uradnim pôtem.

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.*)

b) Izključenje drugih smrtnih vzrokov.

Dokazujoč, da je najbližnji vzrok smrti vzročno zvezan s poškodbo, treba izločiti v konkretnem slučaju vsake druge vrste smrti, a tudi prirodno smrt.

Umevno je po sebi, da nastane le prav redkokedaj potreba pretresati zadnjo eventualiteto; ako najdeš n. pr. pri raztelesbi

*) Glej 1. št. let. „Slov. Pravnika“.

popolnem zdrav organizem in na njem težko poškodbo za življenje važnih ustrojev, poškodbo, kateri pa takoj poznaš, da je bila uže na živem storjena, in katera uže po svoji splošnji prirodi lahko provzroči smrt, nimaš pač nikakega povoda, da bi le samo premišljeval, je li možna prirodna smrt. Nego tedaj bodeš to vprašanje premišljeval resno, ako najdeš razen poškodbe ali njenih posledic še drugotnih patologičnih procesov, bodisi da so se le-ti nahajali uže pred poškodbo, bodisi da so nastopili še-le pozneje in nezavisno od poškodbe, — procesi, ki pa splošno tudi lahko smrt provzročijo — in vsekakor pretehtaval bodeš tudi takrat, kedar je izvid na mrliču tak, da je istotako lahko nastal zaradi poškodbe, kakor zaradi bolezni v ožjem pomenu.

S poškodbami, storjenimi na ljudeh, uže drugotno bolnih, baviti se je čestokrat sodnemu zdravniku; ako tak pojedinec umrje, onda razsojevanje ni vedno lahko. Tedaj je lahko, da je dotičnik umrl jedino le zaradi poškodbe, ali pa jedino le zaradi svoje bolezni (torej za prirodno smrtjo), možno je pa tudi, da je smrtni izid poškodbe nastal jedino le, ker je pojedinec drugotno obolel, in naopak, da se je bolezen shujšala jedino le, ker je pristopil travmatični napad, oziroma, da je le-to dalo povod za smrtni izid.

Za obeh nazadnje navedenih okolnostij pojavlja se nepovoljni vpliv na daljnji razvoj poškodbe in bolezni tako pri naglih (akutnih), kakor pri dolgotrajnih (kroničnih) boleznih; hodijo pa navadno tukaj v poštev venderle samo dolgotrajna stanja, kakor n. pr. ikričaste in bramorjaste bolezni, potem stanja ostarelosti, osobito pa kronični alkoholizem, o katerem znamo, kako nepovoljno se pri njem čestokrat celijo rane, kolikokrat tukaj lahko poškodbe provzročijo nevarna stanja, katera oznamenjamo za tresočo (pijano) norost.¹⁾

Ako bi se po resno pretehtanih vseh okolnostih izkazalo, da je provzročilo uže prejšnje obolenje nepovoljen izid poškodbe, ali pa naopak, da je poškodba tako nepovoljno vplivala na bolezen, bilo bi obakrat jednako sodno-zdravniški presojati poškodbe, ker obakrat trebalo bi poškodbo oznameniti za smrtno; le-ta provzročila je namreč v obeh slučajih, smrt oziroma provzročila

¹⁾ *Delirium tremens potatorum.*

to, da je smrt poprej nastopila, nego li vsled bolezni same, povdarjali bi pa v zdravniškem mnenji, da ta poškodba ni provzročila smrti sama na sebi, nego da jo je provzročila samo zaradi posebnih razmer osebe poškodovančeve, in bil je uže o tem govor pri semkaj spadajočih določbah § 129 2.) b avstr. kaz. pr. reda.

Dokazujoč, da je v gotovem slučaju zaradi poškodbe same na sebi, ne pa tudi zaradi zajednega obolenja nastopila smrt, treba razložiti in dokazati poškodbo kot takšno, da je mogla sama za-se provzročiti smrt, nadalje da je le-ta sama za-se provzročila one premembe, katere so se pri raztelesbi pokazale kot najbližnji vzrok smrti, in konečno, da se ne da sklepati niti iz znamenj, ki so se pojavljala pred smrtjo, niti iz izida raztelesbe, da bi bila slučajno poškodovančeva bolezen le količkaj neugodno vplivala bodisi na razvoj, bodisi na konečni izid poškodbe. Jednako bi bilo ravnati dokazujoč, da konkretno ni poškodba provzročila smrti, da je tu nastopila prirodno po bolezni, biva-joči uže za časa storjene poškodbe; dokazalo bi se to tem lažje, čim neznatnejša je bila poškodba, čim manjša so bila po poškodbi nastopila znamenja na živem, kakor tudi na mrtvem telesi, in čim bolj so se pojavljala ona znamenja, katera je provzročila bolezen.

Še težavneje postane razsojanje takrat, ako je bolezen, katera je imela smrtni izid, nastala še le v razvijajoči se poškodbi, kedar se torej vpraša, je li katera vzročna zveza med boleznijo in poškodbo, ali pa po tem, je li bila bolezen nezavisno od poškodbe nastopila. V prvem treba razlikovati patologične procese, katere je, akoprem so nastopili na drugih nego na prvotno prizadetih ustrojih, provzročila vender-le jedino poškodba, procese, katere torej treba smatrati za drugotne pojave bolezni, n. pr. posedne plućnice po težkih poškodbah na glavi, in razlikovati treba takšne procese, ki so sicer le slučajno pristopili, katere je pa vendar le poškodba provzročila, n. pr. krvna gniloba, nalezljivi prisad i. t. d. Umevno je, da take razmere ne mogo čisto nič ovirati zdravnikov, on lahko oznameni poškodbo v konkretnem slučaju za smrtno, ne ozirajoč se na to, ne bi li znabiti imela poškodba takega izida, ako ne bi bile pristopile slučajne kvarnosti.

Drugače je takrat, ako nastopi za smrtni uzrok dokazani patologični proces nezavisno od poškodbe in nezavisno od nje

provzroči smrt. Tedaj trebalo bi razložiti, da je raztelesenec umrl za prirodno smrtjo, in poškodbo presoјati tako, kakor da gre zanjо na osebi še živi. Tukaj pa sosebno treba ravnati previdno in natanko premišljati, ni li znabiti oni patologični proces, katerega mislimo smatrati povse nezavisnim od prvotne poškodbe, venderle vsled le-te nastoplo drugotno obolenje. Tudi svariti treba tukaj sosebno, da bi plučničaste¹⁾ bolezni takoj smatrali prvotnimi procesi; znano je namreč, da spadajo sosebno pluča k onim ustrojem, kateri po poškodbah pozneje najrajše obolijo, in tega nas učijo n. pr. posedne plučnice, ki nastopijo pogosto s težkimi poškodbami, potem krpične²⁾ (prestavljajoče se plučnice, ki nastajajo v gnojekrvnih boleznih) in konečno one plučnice, katere opazujemo po raznovrstnih, s prehodno ali dalj časa trajajočo nesvestjo spojenih boleznih, ki pridejo za prekrvnostjo v plučah, ako otrpnejo živci ali pa, ako zaidejo tekočine iz ust v pluča.

Časih je zopet tako, da smatramo prav tako lahko izvid, ki smo ga spoznali najbližnjim vzrokom smrti, za prvotno posledico poškodbe, kakor da bi bil ta vzrok po sebi nastal. Take razmere nastopijo prav tako lahko tedaj, kedar je nastopila smrt med poškodbo ali pa neposredno po njej, kakor tudi tedaj, kedar je pojedinec umrl še-le pozneje.

Ostarelim ljudem, potem kroničnim pijancem je žilje zelo krhko; treba torej čestokrat samo prav nezatnega sunka, da se raztrga kaka žilica v možganih, in dotičnik lahko takoj umrje. Ako tak človek dobi pri tepeži neznaten sunek ali udarec na glavo, onda je zelo težavno, da, uprav nemožno določiti, je li izvid v možganih — razpok žilice in, kot posledek, izliv krvi v možgani — provzročil sunek ali udarec, ker je vsekakor možno, da je zgolj zaradi razvnetega žilja med tepežem, zaradi zajednega pijančevanja i. t. d. počila uže poprej bolna, krhka žila. Zgodi se to, kakor smo uže rekli, sosebno lahko pijancem, ker je njihovo žilje čestokrat tolščeno izprijeno;³⁾ pri njih pa lahko nastane tudi krvavenje iz možganov bodisi samo po sebi, bodisi zaradi krepkega pretresa, — obakrat kot posledica

¹⁾ *pneumonisch, lungenentzündlich.*

²⁾ *metastatisch.*

³⁾ *fettig entartet.*

krvotočno vnetih možganskih open. Če je tako, trebalo bi vse razmere vestno uvaževati, no pa še tedaj izreči se nam bode težko prav določno; še takrat, kedar bi imeli povoda dovolj, pripisavati poškodbi glavno ulogo pri možganskem krvavenji, naglašali bi vsekakor „posebne telesne razmere“, katere so povzročile, da je zadobilo dotično, sicer samo po sebi uprav neznatno hudo ravnanje takšen nesrečen izid.

Kedar je izvid, ki smo ga spoznali za najbližnji vzrok smrti, potreboval dalj časa, da je mogel nastati, in se torej vpraša, je li ta izvid vzročno zvezan s poškodbo (hudim ravnanjem) ali, je li nastal znabiti samo zaradi prirodnega obolenja, takrat treba razun na sedaj navedene momente še soseбно ozirati se na to, kedaj da so se pričela pojavljati prva znamenja smrtne bolezni, ali takoj po hudem ravnanji, ali pa še le po daljšem presledku; umevno je namreč, da je tem menj verjetno, da bi bil izhajal bolesten stan od poškodbe, čim večji presledek je bil med poškodbo in prvim pojavom obolenja, čim neznatnejše so bile neposredne posledice hudega ravnanja in čim več nam poda predbolest¹⁾ takih tehtnih vzrokov, o katerih uže po izkušnji znamo, da morejo tudi brez travma (hudega ravnanja) povzročiti dotično obolenje.

Kedar bi našli razun smrtne poškodbe še drugo ali več poškodb, takrat bi trebalo izključiti tudi misel, češ, da je poškodovanec lahko umrl zaradi teh drugih poškodb; prav tako postopali bi tedaj, ako bi izvid raztelesbe ali pa druge okolnosti slučaja obudile nam sum, da so mogle znabiti tudi druge, a ne zgolj travmatične sile v ožjem pomenu vplivati na umršega in povzročiti same za-se smrt. Ta eventualnost, da zajedno konkurujejo razni vzroki smrti, pripeti se pač največkrat pri samomoru, lahko pa nastopi tudi pri usmrčenji, katero so bili povzročili drugi. Kedar najdemo na mrliču več poškodb, je lahko, da nijedna najdenih poškodb sama za-se ni mogla povzročiti smrti, ampak je bila le-ta učinek vkupnega vpliva vseh poškodb. Pripeti se nadalje lahko, da najdemo razun smrtne poškodbe še druge lahke ali težke poškodbe, katerih pa ne moremo niti posameznih niti vseh vkupno smatrati smrtno nevarnimi. Taki

¹⁾ *Anamnese.*

slučaji sodnemu zdravniku navadno ne provzročajo posebnih preglavic.

Bolj zamotani so slučajji, kedar se nahajata na jednom in istem mrliču dve poškodbi ali več poškodb, katerih je vsaka lahko sama za-se provzročila smrt. Taka konkurenca vzrokov smrtnih bila bi tedaj sešodno važna, ako niso bile vse dotične poškodbe prizadete od jedne same osebe. V takih slučajjih gre navadno za odgovor na tri vprašanja:

- 1.) Kateri dotičnih poškodb je pripisovati smrtni značaj?
- 2.) So li bile kot smrtne spoznane poškodbe istočasno storjene ali ne, in v zadnjem slučaju, katera poprej?
- 3.) Katera le-teh je življenje najpreje uničila?

Ad 1.) Težava odgovarjati na to vprašanje je ta, ker nimamo, kakor pri jedni sami poškodbi, razložiti in dokazati zveze med vzrokom in učinkom — med poškodbo in smrtjo, — nego je nam razpravljati to, je li od dveh ali več poškodb vsaka posamič mogla, oziroma morala provzročiti smrt; sodni zdravnik je torej prisiljen iti na polje napovedi,¹⁾ kojega negotovosti se pa nikjer bolj ne občuti, nego prav v sodno-zdravniški praksi.

Določilo § 143. avstr. kaz. zak. slove: „Če je pri tepežu, ki se je med več ljudmi unel . . . bil kdo usmrčen, je vsakateri, ki mu je kako smrtno oškodbo zadal, kriv uboja . . .“ — Iz tega izhaja, da zakon ne razume pod smrtno poškodbo samo one poškodbe, za katero je v istini prišla smrt, nego razume tudi tako, ki bi eventualno lahko imela tako posledico; jednako izraža se tudi Herbst ter pravi, da je pod smrtno poškodbo moči razumeti zgolj tako poškodbo, katera je bila sama za-se, namreč nezavisno od ostalih poškodb (hudih ravnanj) v stanu provzročiti smrt, ter še dodaje, ako je bila poškodba takšna, onda ni prav nič zavisno od tega, je li nastopila smrt v istini zaradi te poškodbe ali pa je izhajala iz katere druge, od drugega zlodejca prizadete, istotako smrtne poškodbe.

Kako nejasno je tolmačiti tako pojem „smrtne poškodbe“, razvidno je uže iz tega, da končajo letalno čestokrat take poškodbe, katere so kazale najugodnejšo napoved, da pa ozdravijo celo najbolj smrtno nevarne poškodbe; vsekakor je torej zelo

¹⁾ *Prognose.*

nevarno, da oznamenimo po smislu navedenega paragrafa za smrtno poškodbo, katera znabiti ne bi bila smrtno končala, ako pojedinec ne bi bil umrl zaradi druge poškodbe.

Ad 2.) Tu treba uvaževati sosebno to, v koliki meri kažejo posamezne poškodbe znamenja vitalne reakcije, ker je vsaj misliti, da se pojavljajo v obče poškodbe, ki so zadele nepoškodovani organizem, intenzivneje in ekstenzivneje, nego li take, ki so bile storjene pozneje. Zna se, da to velja samo splošno. Znamenja vitalne reakcije svežih ran zavisijo, kakor gore omejeno, največkrat od krvavenja iz rane in blizu nje. Zgodi se torej lahko, da se pri poznejšnji poškodbi pojavljajo neprimerno znatnejša znamenja vitalne reakcije, nego pri poprejšnji, ako je ta zadela malo, ona pa jako krvnate ustroje ali pa še celo večje žile. Najbolj očitvidna je razlika med znamenji reakcije takrat, ako je bil uže zaradi druge poškodbe umirajoči pojedinec poškodovan; a poškodbe, storjene uže brez zavestnemu ali omamljenemu človeku, lahko tudi kažejo prav intenzivna znamenja vitalne reakcije. Časih so drugi momenti, iz katerih se da sklepati, v kakem zaporedju so bile poškodbe storjene. Ako naletimo n. pr. pri samomorilci na več smrtno nevarnih poškodb, umevno je vsekakor, da je bila ona poškodba zadnja, katera je hipoma provzročila smrt ali pa vsaj takojšnje brez zavest; treba torej samo uvaževati, je li imel dotičnik potem, ko se je uže smrtno nevarno ranil, še toliko moči, da si je lahko prizadel drugo, istotako smrtno nevarno poškodbo.

Ad 3.) Za vprašanje, katera poškodba je najpreje provzročila smrt, uvaževati nam je najprvo, katera je bila, ki je lahko najhitreje dovedla v smrt.

Po izkušnji bode tu ozirati se na neposredno prirodno važnost¹⁾ prizadetega ustroja, a tudi na intenzivnost in ekstenzivnost poškodbe tega ustroja in konečno na takozvani „najbližnji vzrok smrti“. Ako nam je znan ta in ga je moči izvesti iz gotove poškodbe, potem pač lahko odgovorimo na gorenje vprašanje. Ako n. pr. dokažemo, da je pojedinec umrl za izkrvavenjem in je bila samo jedna rana taka, da je lahko provzročila to izkrvavenje, onda dvojili bi le redkokedaj, da je dotična po-

¹⁾ *Lebenswichtigkeit.*

škodba najpreje smrt provzročila in to tem manj, ker spada izkrvavenje uprav k vzrokom, iz katerih smrt prav hitro izhaja, in ker izkrvavenje ne bi bilo moglo nastati, da ni bil posameznik že popreje takoj smrtno poškodovan. Kedar je bilo več poškodb, katerih bi vsaka za se bila lahko provzročila izkrvavenje, takrat je sem ter tja časih moči povedati, katera rana je hitreje in zdatneje krvavela, zaradi katere so torej različne osebe v drugače enakih razmerah hitreje umrle. Pri isti osebi navadno ni moči ločiti dveh ali več poškodb, ki so zaradi prisilnega krvavenja bile takoj smrtno nevarne, ker vpliva druga na drugo ter tako poprej nastane izkrvavenje na zajedno izgubo krvi iz vseh ran, nego iz jedne same rane. Nego vsekakor opravičeno bi bilo, da bi n. pr. izmed dveh ran, katerih jedna je mogla provzročiti primeroma počasno, druga pa takojšnje izkrvavenje, le-to označili kot najpreje smrtno, ako namreč dokažemo, da je bila storjena skoraj istočasno z ono.

Glede na druge poškodbe omenili bi pa sedaj samo to, da uprav pri poškodbah na glavi, katere so pa najbolj važne in najpogostnejše, največ preglavice odgovor dela na vprašanje, je li smrt in kedaj je prišla za gotovo poškodbo. Čuli bomo še pozneje, kako nas lahko vara napoved o poškodbah na glavi (možganih), kolikokrat navidezno neznatne poškodbe nesrečno izidejo, kolikokrat pa ozdravijo poškodbe možganov, poškodbe, ki imajo največkrat smrten izid.

Ako torej čestokrat ne moremo absolutno gotovo niti povedati, bi li bila gotova poškodba na glavi v istini morala imeti letalen izid, tem menj moremo razložiti, kedaj (kateri čas) da bi bila nastopila smrt. Ni torej drugega, nego tavati nam je po neki negotovosti, uvažajoč svojstvo in razsežnost poškodbe in prirodno važnost prizadetih možganskih delov. O le-tem je znano, da so osrednji deli možganov splošno veliko bolj pomenljivi za animalno življenje, nego obkrajni, da torej iz poškodbe onih delov neprimerno hitreje izhaja smrt, nego bi takrat, ako so bili obkrajni deli prizadeti. Kar se tiče svojstva in razsežnosti poškodbe, znano je, da po razširjenih poškodbah možganov mnogo hitreje nastopi smrt, nego li po obkroženih (omejenih) poškodbah.

(Dalje prihodnjič.)

